

Byggnader för nötkreatur

När man ska börja med nötköttsproduktion är byggnaderna en stor kostnad och en viktig del av planeringen för företaget. Det är många regler som ska följas och så ska byggnaderna vara bra utformade så att det blir rationellt och lättskött. Förutom de många reglerna som ska följas så finns det också många olika sätt att hålla nötkreatur på. Det ska passa både djuren, gården och dig. Samtidigt som det följer lagstiftningen.

Planeringsförutsättningar

- Besättningsstorlek
- Marktillgång
- Foderstrategi
- Gödselsystem
- Inhysningssystem
- Behandlingsplatser
- Arbetskraft
- Isolerad eller oisolerad
- Gårdsbild

De viktigaste lagar och regler att ta hänsyn till vid stallbyggnation

Plan och bygglagen(PBL)

I plan- och bygglagen (SFS 2010:900) finns bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Bestämmelserna syftar till att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden, med hänsyn till den enskilda människans frihet. Kommunen får reglera användningen av mark- och vattenområden och bebyggelse i detaljplaner och områdesbestämmelser.

Vanligtvis ligger inte lantbruksfastigheter i områden som omfattas av en detaljplan. I områden som inte omfattas av detaljplan får oftast ekonomibyggnader uppföras eller byggas till utan bygglov. I områden som omfattas av detaljplan krävs däremot alltid bygglov.

Även om en ekonomibyggnad ligger utanför detaljplanlagt område kan bygglov krävas. Det gäller när kommunen i områdesbestämmelser har bestämt att ekonomibyggnader kräver bygglov. För att kommunen ska få göra detta måste det finnas särskilda skäl för bygglovsplikt. Särskilda skäl kan vara att området är känsligt med hänsyn till landskapsbilden eller bebyggelsens karaktär eller att risken för störningar gör att krav på bygglov är motiverat.

Ibland kan det också krävas rivningslov om man vill riva en gammal byggnad.

Kulturminnen

Kulturmiljölagen reglerar bevarandet av fornlämningar, de värdefullaste byggnaderna, kyrkor och värdefulla kulturföremål. I Kulturmiljölagens 2:a kapitel styrs skyddet av fasta fornlämningar och fornfynd. Fasta fornlämningar är skyddade och tillstånd krävs av länsstyrelsen innan ingrepp.

Miljöbalken och tillhörande förordningar och föreskrifter

Miljöbalken (1998:808) samlar svensk miljölagstiftning, och innehåller bl.a. de allmänna hänsynsreglerna samt regler för tillståndsgivning och miljökonsekvensbeskrivning. Kopplade till Miljöbalken finns flera för jordbruket viktiga förordningar.

I Miljöprövningsförordningen (2013:251) föreskrivs vissa verksamheter och anläggningar inom jordbruket som är anmälnings- eller tillståndspliktiga. Anläggning med stadigvarande djurhållning av nötkreatur med mer än 400 djurenheter kräver tillstånd av länsstyrelsen. Finns det färre än 400 djurenheter men fler än 100 djurenheter skall det anmälas till kommunen.

Miljöhänsyn i jordbruket, förordning (1998:915), finns regler som angår minsta lagringskapacitet. I "Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket avser växtnäring" (SJVS2013:40) finns regler för hur gödsel skall lagras och försiktighetsmått vid spridning av gödsel.

Väglagen

I väglagen (1971:948) regleras bland annat att man inte, utan länsstyrelsens tillstånd, får uppföra en byggnad, göra tillbyggnader eller utföra andra anläggningar inom 12 m från vägområdet (gällande allmän väg).

Kraftledningar

Elsäkerhetsverkets starkströmsföreskrifter anger regler för minsta avstånd mellan byggnader och kraftledningar. Elnätsföretaget är skyldig att känna till och ta hänsyn till dessa regler när en ledning byggs. Den som bygger nytt, utökar eller ändrar en byggnad (eller ger tillstånd till en sådan åtgärd) bör känna till och ta hänsyn till avståndsreglerna så att inte någon del av byggnaden kommer för nära en befintlig kraftledning.

Arbetsmiljölagen och tillhörande föreskrifter

Arbetsmiljölagens (1977:1160) syfte är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet, samt att uppnå en god arbetsmiljö. Den omfattar allt arbete som utförs inom jordbruket, dvs. även av anställd familjemedlem och t ex anställd avbytare samt ensamföretagare i aktiebolag. Därutöver finns också Arbetsmiljöverkets föreskrifter "Arbete med djur" (2008:17).

Ellag och elinstallatörsförordning och tillämpliga föreskrifter

I Elsäkerhetslagen (2016:732) finns föreskrifter och om elektriska anläggningar.

Det krävs installatörsbehörighet för de flesta elinstallationsarbeten som utförande, ändring eller reparation av elektrisk starkströmsanläggning enligt Elinstallatörsförordningen (1990:806).

Elsäkerhetsverket utfärdar föreskrifter och allmänna råd om hur elektriska starkströmsanläggningar ska vara utförda.

Lantbrukets Brandskyddskommitté

Lantbrukets Brandskyddskommitté (LBK) är ett samarbetsorgan för lantbruket, myndigheter, organisationer och försäkringsbolag. Genom förebyggande arbete verkar LBK för ett förbättrat brandskydd inom lantbruket (och hästnäringen) så att lantbrukare kan på ett tryggt sätt utveckla sitt företag.

Förutom byggnadstekniska rekommendationer utarbetar LBK rekommendationer för brandfarlig utrustning och hantering för säkerhetsutrustning i lantbruket. LBK:s rekommendationer ligger till grund för enhetliga brandförsäkrings- och brandförsvarsbestämmelser.

Åtgärder för att förebygga brand tas upp i LBK:s rekommendationer, som finns samlade i LBK-pärmen som kan laddas ner från www.brandskyddsforeningen.se/lbk/. LBK:s rekommendationer ligger till grund för brandskyddsbestämmelser och dessa utgör en branschpraxis, som är vägledande vid besiktning, rådgivning och projektering.

Djurskyddsbestämmelser – lagar och föreskrifter

Djurskyddsbestämmelserna finns till för att djuren ska skyddas från onödigt lidande och de ska kunna utfodras, hållas rena och hanteras på ett säkert sätt. Bestämmelserna sätter ofta upp en lägsta nivå och talar om vad du minst måste göra för att dina djur ska må bra och för att de ska kunna bete sig på ett naturligt sätt.

De lagar och föreskrifter som reglerar djurskyddet i Sverige är:

- Djurskyddslagen
- Djurskyddsförordningen
- Djurskyddsföreskrifterna
- EU-förordningar
- EU-direktiv

Djurskyddslagen

Djurskyddslagen beskriver i stora drag hur djur som på olika sätt hålls av människan ska behandlas.

Djurskyddsförordningen

Djurskyddsförordningen kompletterar Djurskyddslagen. I förordningen hittar man mer detaljerade anvisningar om hur djurstallar ska vara utformade.

Djurskyddsföreskrifter och allmänna råd

I november 2017 kom det en ny föreskrift och allmänna råd från Jordbruksverket som enbart innehåller föreskrifter och allmänna råd för nötkreatur (SJVFS 2017:24), saknr L104. I föreskrifterna går man in i minsta detalj och reglerar precisa temperaturer, exakta mått, precis längd på betesperioden i olika landsändar osv. När man ska bygga för nötkreatur är det i föreskrifterna man hämtar måtten till byggplaneringen.

Alla mått är minimimått och därmed inte sagt att det är det som är bäst för djuren. I vissa fall är minimimåtten alldeles för dåligt tilltagna om det ska fungera bra i verkligheten. Tex när en djupströbädd ska byggas ska man helst lägga till minst 30% på minimimåtten.

Under det samlade uttrycket "Djurskyddsbestämmelser" ger Jordbruksverket ut häften som behandlar djurskyddsregler för olika djurslag. Djurskyddsbestämmelser häftet för nötkreatur håller i skrivande stund på att omarbetas och kommer ut under 2018.

2017

Sida 4 av 13

Djurskyddskontrollen

I Sverige har Jordbruksverket ansvar för djurskyddet medan Länsstyrelserna har ansvaret för kontroll och uppföljning utav djurskyddet. Ansvaret för att djurskyddet fungerar ligger på den enskilde djurhållaren. Kontrollen att lagen följs ligger på Länsstyrelsen.

Utevistelse under sommartid

Nötkreatur ska vistas utomhus under sommaren. Det finns olika bestämmelser för nötkreatur beroende på om djuren ska hållas för mjölk- eller köttproduktion. Reglerna skiljer sig också från varandra beroende på vart i landet nötkreaturen bor. För att veta exakt vad som gäller för din gård och dina nötkreatur läs mer på Jordbruksverkets hemsida.

Inhysningssystem

Det kanske finns lika många sätt att inhysa nötkreatur som det finns nötköttsproducenter. Men det går att dela in de olika systemen i några gemensamma typer av inhysningssystem. Djurskyddsbestämmelsernas grundläggande krav på att djuren ska kunna utfodras, hållas rena och hanteras på ett säkert sätt, gäller för alla inhysningsformer. Att tänka på är också att all inredning kan ses som ett hinder för djuren, med avseende på rörelsefrihet, skaderisk, hållbarhet.

Djupströbädd – utan skrapgång

- Flexibelt vad gäller djurkategori och storlek på djur
- Stor ströåtgång
- Sliter inte klövar
- Höjden mot foderbordet varierar allteftersom bädden växer
- Gödsellagring inne (ingen gödselplatta)
- Bädden växer
- Ingen daglig utgödsling

2017
Sida 5 av 13

Djupströbädd med kort ätpall

- Skrapning av ätpall
- Mindre ströåtgång
- Foderbordet på konstant höjd

Ströbäddsbox/strödd liggyta

- Flexibelt – enkelt system som kan passa in i många befintliga stallar
- Stor ströåtgång
- Gödsellagring krävs
- Arbetskrävande

Strödd liggyta med skrapad gång

- Flexibelt vad gäller djurkategori och storlek på djur
- Halva ströåtgången jämfört med djupströbädd utan skrapgång
- Klövarna slits
- Fast foderbordshöjd
- Daglig utgödsling
- Två gödseltyper

Djupströbädd med skrapad gång

- Flexibelt vad gäller djurkategori och storlek på djur
- Daglig utgödsling
- Mindre ströåtgång
- Foderbordet på konstant höjd
- Klövarnas slits
- Två gödseltyper
- Kan vara svårt att få flytgödsel

2017
Sida 7 av 13

Djupströbädd med skrapad gång och ströbalkong

Glidströbädd med skrapad gång

- Flexibelt vad gäller djurkategori och storlek på djur
- Mindre ströåtgång
- Boxindelning med väggar mellan liggyta och skrapgång kan ej användas
- Jämn beläggning krävs

Liggbås

- Daglig utgödsling
- Låg ströåtgång
- Foderbordet på konstant höjd
- Ej flexibelt
- Klövarnas slits
- Flytgödsel
- Låg arbetsinsats

Foderliggbås

- Alternativ vid ombyggnad av smala hus
- Mycket rengöringsarbete
- En gödseltyp
- Foderspill
- Kostnadseffektivt
- Mycket ”järnskrot”
- Ej flexibelt

Uppbundet

- Generellt inte tillåtet att bygga nya uppbundna platser
- Undantag viss utökning av befintlig ladugård
- Handjur > 6 mån får ej vara uppbundna efter aug 2017

Spaltgolsbox

- Liggyta endast av gummi eller annat eftergivligt material
- Okej med betongspalt som fanns före 2010
- Endast i isolerade stallar
- Låg arbetsåtgång
- Ingen ströåtgång
- Små utrymmeskrav
- Ej flexibelt vad gäller djurkategori, endast växande ungnöt
- Etiskt diskuterat om det är bra djurhållning

Ligghall

- Markbeskaffenhet
- Placering
- Stor öppning
- Utfodringsstrategi
- Tillsyn
- Sjukbox

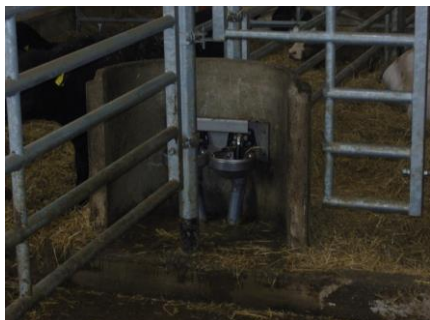
Utegångsdjur (utan byggnader)

- Det krävs att man är med i ett kontrollprogram
- All mark är inte lämplig att hålla djur året runt
- Alla djurkategorier passar inte att hålla som utegångsdjur

Vatten

Nötkreatur ska ha dricksvatten av god kvalitet minst två gånger per dygn. Kalvar ska ha fri tillgång till vatten. Det bästa är om alla nötkreatur har fri tillgång på vatten på ett rationellt och lättskött sätt. När man planerar vatten är det bra om man även tar med sjukboxar och kalvningsboxar, det är tungt och orationellt att bära vatten.

System för foder och gödsel

I en ny- eller ombyggnation är det viktigt att man tänker på helheten och hanteringen, både vad gäller foder och gödsel. Det är mycket vunnit om man får till en bra foder och gödselhantering.

Behandlingsbox/Sjukbox

- Utrymme i närheten och i ett klimat djuret är vant vid.
- Ska kunna hysa djuret individuellt.
- Vissa platser ska gå att värma upp.
- En plats per 25 djur förlösgående djur (en plats per 50 djur för uppbundna och utgångsdjur).
- Glöm inte vattnet!

Kalvningsbox

- Det ska finnas kalvningsboxar under kalvningssäsongen
- 9 m² i ensambox, 8 m² i gruppbox
- Glöm inte vattnet!

Kalvgömma

Håller man dikor eller amkor med kalv inne är det krav på att ha en kalvgömma (0,9m² per kalv).

Mottagningsstall

- Bra ur smittskyddssynpunkt om man köper in kalvar.
- Ett krav om man köper in fler än 50 kalvar på ett år som är yngre än 4 månader.
- Ett krav om man köper in fler än 50 kalvar på ett år som är yngre än 4 månader.
- Om kalvarna kommer från fler än fem besättningar ska man använda sig av omgångsuppfödning i mottagningsstallet.

Vågen

Glöm inte att ta med vågen i dina byggplaner inför framtiden. Var ska vågen stå för att kunna användas på ett enkelt sätt? Det är alltid bra att ha koll på tillväxten, vikten och att slaktplanera noga för att få ut bästa möjliga pris och kunna använda byggnaderna på ett optimalt sätt.

2017

Sida 12 av 13

Anpassning till ekologisk produktion

Även om man inte idag har tänkt att satsa på ekologisk produktion bör man i samband med byggnation fundera på vad som kan krävas för att byggnaden ska vara godkänd för ekologisk produktion.

Lagring av gödsel

Enligt regelverket ska du kunna lagra gödseln minst 6 månader, men det är bra om det går att lagra längre än 6 månader. Kommunen kan ställa högre krav på lagringstiden. Det kan även komma att ställas högre krav på dig när du kommer över ett visst antal djurenheter. Det kommer troligtvis att komma nya regler för gödsellagring framöver och de kan komma att kräva längre lagringstid/större lagringskapacitet.

Förprovning

Förprovning krävs vid ny-, till- eller ombyggnad om 20 nötkreatur kommer att rymmas på anläggningen.

(1 ko + diande kalv = 1 nötkreatur)

Ansökan görs hos Länsstyrelsen

- Granskningsunderlag
 - *Ritningar*
 - *Beskrivningar mm.*
- Länsstyrelsens granskar, (lämnar rådgivning)
- Länsstyrelsen beslutar om godkännande
- Bygget får påbörjas
- Anmälan till Länsstyrelsen om besiktning
- Länsstyrelsen besiktigar

Detta granskas vid förprovning

- Djurhållning
- Byggnad
- Brandskydd
- Utrymning
- Inredning
- Golv
- Utfodringssystem
- Vattningssystem
- Utgödslingssystem
- Ventilations- och värmesystem

2017

Sida 13 av 13

Förhandsanmälan

Vid mindre om- och tillbyggnad av befintlig stallavdelning som tidigare har förprovats och godkänts för nötkreatur. Det måste vara samma typ av inhysningssystem och motsvara högst 20 % av totala antalet platser.

Kostnader för byggnation av stallbyggnad

Det är i stort sett omöjligt att säga vad ett stallbygge ska kosta utan att ha räknat på varje detalj för sig. Det är så många olika faktorer som påverkar slutsumman. Jordbruksverket har tagit fram enhetskostnader som används vid investeringsstödsansökan och dessa kan användas som en vägledning för dig som funderar på att bygga.

Jordbruksverkets enhetskostnader vid ansökan av investeringsstödet (2017).

Enhetskostnad per förprovad djurplats	Oisolerat	Isolerat
Mjölkkö, 0-150 platser	88 000 kr	
Mjölkkö, 0-150 platser		93 300 kr
Mjölkkö, mer än 150 platser	72 800 kr	
Mjölkkö mer än 150 platser		78 100 kr
Kalv (0-3 mån)	24 300 kr	
Ungdjur, i liggbås	27 600 kr	
Diko i liggbås	48 000 kr	
Sugga i produktion		62 500 kr
Slaktgris i produktion		7 400 kr
Slaktkyckling i produktion		186 kr
Enhetskostnad per kvadratmeter stallyta		
Djupströ med skrapad gång för nötkreatur	3 900 kr	

Läs vidare och länktips:

Boken "Nötkött" av Anna Jamiesson

www.jordbruksverket.se

www.lansstyrelsen.se/vastragotaland

www.lantbruketsbrandskydd.nu

<http://194.47.52.48/notstallplan/index.html>